

28.5.2009

Dnro 811/4/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

ESITUTKINNAN PÄÄTTÄMISESTÄ TAI KESKEYTTÄMISESTÄ OLISI HYVÄ ILMOITTA

1 KANTELU

A arvosteli 9.3.2009 päivätyssä kirjeessään Helsingin poliisiviranomaisten menettelyä häneen kohdistuneen rikoksen selvittämisessä.

A katsoi, että asiassa oli menetelty virheellisesti, koska poliisi ei ollut saapunut välittömästi tapahtumapaikalle hänen soitettuaan hätäkeskukseen.

A:n tehtyä rikosilmoituksen tapahtuneesta ja yritettyä olla yhteydessä asiansa tutkijaan tämä oli ollut lomalla. Mahdollisia valvontakameran kuvatallenteita tapahtumasta ei enää ollut mahdollista saada myöhemmin tutkijan palattua lomalta, koska tällöin ne oli jo hävitetty. A kertoi myös, ettei hänelle ollut ilmoitettu esitutkinnan keskeyttämisestä.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumista

A:n poliisille tekemän ilmoituksen tapahtumaselvityksestä ilmenee, että A:n lompakko oli anastettu 14.12.2007 n. kello 02.10 aikaan Helsingin Mannerheimintiellä Paasikiven patsaan luona. A oli lompakkonsa anastamisen yhteydessä kaadettu maahan. A:n päästyä nousemaan ylös tekijät olivat paenneet paikalta.

Poliisilta saadun selvityksen mukaan A oli soittanut hätäkeskukseen 14.12.2007 kello 02.15 ja hätäkeskus oli antanut kello 02.21 aikaan tehtävän keskustan poliisipiirin poliisipartiolle, joka oli ollut paikalla kello 02.23. Selvityksen mukaan partio ei ollut tavannut A:ta tapahtumapaikalta, jolloin tehtävä päätettiin kello 02.31. A:n näkemyksen mukaan poliisia ei ollut kuitenkaan tapahtumapaikalla näkynyt.

A teki 14.12.2007 kello 12.20 aikaan henkilökohtaisesti rikosilmoituksen Helsingin poliisilaitokselle häneen kohdistuneesta rikoksesta. Kun A oli tiedustellut poliisilta asiansa käsittelyvaiheista, hänelle oli ilmennyt, että hänen asiansa tutkija oli jäänyt lomalle. Siten asiassa ei ollut aloitettu välittömiä esitutkintatoimia, jollainen A:n näkemyksen mukaan olisi ollut läheisen elokuvateatterin valvontakameran tallenteiden tutkiminen.

A oli itse selvittänyt, että tapahtumapaikalla oli nauhoittava kameravalvonta, mutta nauhoitteet oli hävitetty noin viiden päivän kuluttua tapahtuneesta. Poliisi ei ollut näitä valvontanauhoja itselleen hankkinut ennen niiden hävittämistä. A:lle oli jälkikäteen poliisin toimesta ilmoitettu, ettei paikalla ollut nauhoittavaa kameravalvontaa.

A kertoi, ettei hän ollut saanut poliisilta mitään tietoa asiansa käsittelystä, kunnes hänelle oli myöhemmin Valtiokonttorista saamansa kielteisen korvauspäätöksen myötä ilmennyt, että hänen asiansa tutkinta oli keskeytetty 18.12.2007.

3.2

Kannanotto

Oikeusohjeet

Esitutkintalain 5 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnassa selvitetään mm. rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat (1 kohta).

Esitutkintalain 47 §:n mukaan kun on päätetty, ettei esitutkintaa toimiteta tai että esitutkinta lopetetaan 4 §:n 3 momentin, 9 §:n 2 momentin tai 43 §:n 2 momentin perusteella taikka että esitutkinta keskeytetään, tutkinnanjohtajan on huolehdittava siitä, että päätöksestä viipymättä ilmoitetaan asianomistajille ja esitutkinnassa asianosaisina kuulustelluille, jollei sitä ole pidettävä tarpeettomana.

Esitutkinnan keskeyttämisen perusteista ei ole säädöksiä.

Arviointia

Esitutkinnan keskeyttäminen tarkoittaa sitä, että asian aktiivinen tutkinta on keskeytetty, koska asian selvittäminen on sellaisessa tilassa, että aineisto jutun päättämiseksi tai saattamiseksi syyttäjän harkittavaksi on puutteellinen, eikä uutta todistusaineistoa ole odotettavissa. Tyypillisin peruste on se, että epäilty rikoksentekijää ei ole saatu riittävästi tunnistetuksi tai kyetä tavoittamaan (ns. pimeä juttu). Tutkintaa voidaan mahdollisen rikoksen vanhentumisaikojen puitteissa jatkaa, jos aihetta siihen ilmenee. Päätös ei siis ole lopullinen. Huolimatta siitä, että laissa ei ole tarkemmin määritelty esitutkinnan keskeyttämisen edellytyksiä, on keskeyttämisen perustuttava hyväksyttäviin syihin.

A:n asian esitutkinnan keskeyttämisestä 18.12.2007 tutkinnanjohtajana päättänyt rikoskomisario B kertoo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä, että hänellä ei ole muistikuvia kantelunalaisen rikosasian käsittelystä. B kertoo, että hänen tutkinnanjohtajuutensa alaiselle ryhmälle kirjattiin vuodessa noin 10 000 juttua. B toteaa myös, että keskeyttäminen ei ole sellainen esitutkintalainsäädännössä määritelty tutkinnan lopettamispäätös, josta tulisi ilmoittaa asianosaisille.

Helsingin poliisipäällikön lausunnossa todetaan, että A:n asiaa koskevasta ilmoituksesta tai muustakaan asiakirjasta ei ilmene, että asian suhteen olisi suoritettu ilmoituksen kirjaamisen lisäksi mitään varsinaisia tutkintatoimenpiteitä. Myöskään mitään merkintää siitä, että mahdollisia valvontakameroita olisi pyritty selvittämään, ei ole. Lausunnossa todetaan edelleen, että rikoskomisario B:n esittämä käsitys asianosaiselle keskeyttämisestä ilmoittamisesta on virheellinen, sillä esitutkintalain 47 §:n mukaan asianosaisille on ilmoitettava paitsi tutkinnan lopettamisesta, myös sen keskeyttämisestä.

Totean, että poliisilla on huomattava harkintavalta niin esitutkintatoimenpiteistä kuin esitutkinnasta kokonaisuudessaan päättäessäänkin. Siitä, mitä konkreettisia toimenpiteitä kulloinkin poliisilla esi-

tutkinnassa oleva asia tulisi edellyttämään, ei ole nimenomaisesti laissa säädetty. Esitutinnan tavoitteiden selvittämistapa jää pitkälti riippuvaiseksi poliisin tarkoituksenmukaisuusharkinnasta ja valitusta tutkintataktiikasta. Tässä tapauksessa poliisin ennen esitutinnan päättämistä tekemät tutkintatoimenpiteet antavat mielestäni kuitenkin aihetta arvioida sitä, olivatko toimenpiteet riittäviä ottaen huomioon erityisesti suorittamatta jätettyjen tutkintatoimien mahdollisen vaikutuksen esitutkintalain 5 §:ssä säädettyihin esitutinnan tavoitteisiin.

Selvityksestä ilmenee, että A oli tehnyt rikosilmoituksen saman vuorokauden aikana kun rikos oli tapahtunut. Esitutkinta oli ollut ns. aktiivitutkinnassa neljä päivää ennen keskeyttämispäätöksen tekemistä. Käytännössä asiassa ei tehty mitään tutkintatoimenpiteitä ennen sen keskeyttämistä.

Arvioitaessa esitutkintalain 5 §:n tavoitteiden toteuttamiseen tähtäävien esitutkintatoimenpiteiden tarvetta ja hyväksyttävyyttä tulee käsitykseni mukaan ottaa huomioon muun muassa, kuinka todennäköistä uuden selvityksen saaminen asiaan vielä on, kuinka suuren työmäärän se edellyttää ja milloin selvitystä ehkä olisi saatavissa. Ratkaisuun vaikuttaa ymmärrettävästi myös epäillyn rikoksen laatu.

A on itse ilmoituksen tekohetkellä kuvannut miehet " itäeurooppalaisiksi, siististi pukeutuneiksi ja noin 40-vuotiaiksi miehiksi". Selvittämättä jää, olisiko A:lla ollut mahdollisesti muita tuntomerkkejä tekijöistä. A itse olisi toivonut, että hänelle olisi esitetty valokuvia mahdollisista tekijäehdokkaista tunnistamistarkoituksessa.

Tämän lisäksi A on kantelussaan tuonut esille myös sen mahdollisuuden, että häneen kohdistunut rikos olisi tallentunut alueella olevaan valvontakameraan. Kantelun perusteella ei kuitenkaan ilmene, missä vaiheessa A saattoi nauhoittavan valvontakameran olemassaoloa koskevan tietonsa poliisin tietoon. Selvää on, että poliisilla ei välttämättä ole tietoa kaikista yksityisten alueiden suojaamiseksi asennetuista valvontakameroista vaikka yleisesti tiedossa onkin, että Helsingin keskustassa on lukuisia yksityisten tahojen ja viranomaisten valvontakameroita. Toisaalta tämä tieto olisi voinut olla selvitettävissä tapahtumapaikkaa koskevien paikkatutkimusten avulla.

Mielestäni poliisin olisi tullut vähintäänkin lisäselvityksen saamiseksi kuulustella A sekä selvittää, onko läheisyydessä ollut valvontakameroita, jotka olisivat tallentaneet tapahtuman siten kuin A kantelussaan on esittänyt. Vaikka asian johdosta laadittuun ilmoitukseen onkin kirjattu rikosnimikkeiksi pahoinpitely ja vammantuottamus, tapahtumakuvausten perusteella ei mielestäni ole poissuljettua, etteikö tapahtumassa kyseeseen olisi tullut ryöstön tunnusmerkistön toteutuminen. Jo asian lopullisen rikosnimikkeen selvittämisenkin valossa olisi mielestäni ollut perusteltua suorittaa A:n kuulustelu. Toisaalta, vaikka lisäselvityksen sisällöllä ei välttämättä olisikaan esitutkintalain 5 §:n tavoitteiden kannalta ollut merkitystä, se olisi mahdollisesti ollut hyödynnettävissä lisäargumenttina esitutinnan keskeyttämistä harkittaessa. Mainitut tutkintatoimenpiteet eivät myöskään olisi näkemykseni mukaan edellyttäneet asian laatuun nähden kohtuutonta työmäärää.

Totean myös, että tutkinnanjohtajan vastuulla on viime kädessä valvoa, että tutkinta toimitetaan asianmukaisesti. Tämä tarkoittaa tässä yhteydessä myös sitä, että tutkinnanjohtajan tulee ottaa mahdolliset tutkijoidensa loma-ajat huomioon tutkintajärjestelyistä päättäessään. Selvää on myös se, että esitutinnan asianmukainen toimittaminen ei saa olla asianomistajan itse suorittamien tutkimusten ja kiirehtimisten varassa. Myöskään tutkittavien asioiden suurta määrää ei voida katsoa esitutkintalain vastaisen menettelyn oikeutukseksi, vaan poliisi on velvollinen etsimään ratkaisun tämänkaltaiseen ongelmaan, jos se johtaa siihen, ettei esitutkintaa voida toteuttaa lain vaatimalla tavalla.

Poliisilla on huomattava harkintavalta niin esitutkintatoimenpiteistä kuin esitutinnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta päättäessään. Esitutinnan keskeyttämisen perusteista ei ole säädetty. Päätös-

tä tehtäessä on edellä kerrotusti punnittava useita eri tekijöitä ja niiden yhteisvaikutusta. Kysymys on osaksi myös valitusta tutkintataktiikasta, jonka arviointi ei lähtökohtaisesti kuulu laillisuusvalvojalle muilta kuin niiltä osin, voidaanko valittua taktiikkaa pitää esitutkinnalle laissa säädettyjen tavoitteiden valossa perusteltuna.

Asiaa kokonaisuutena arvioiden esitän kannanottonani, että toisenkin suuntainen ratkaisu eli esitutkinnan jatkaminen lisätutkintatoimenpiteiden suorittamiseksi olisi tässä tapauksessa ollut aikanaan perusteltavissa, joskin suoritettavissa olleiden tutkintatoimenpiteiden merkitystä rikosasian selvittämisen kannalta voidaankin pitää jossakin määrin tulkinnanvaraisena. Tähän nähden katson, ettei rikoskomisario B ole käyttänyt hänelle tutkinnanjohtajana kuuluvaa harkintavaltaa tavalla, joka antaisi minulle aihetta muuhun kuin että kiinnitän hänen huomiotaan edellä esittämiini näkökohtiin.

Mitä tulee esitutkinnan keskeyttämisestä ilmoittamiseen, ottaen huomioon kantelussa ja sen johdosta hankituissa selvityksissä esitetty, pidän selvitetynä, että esitutkinnan keskeyttämisestä ei poliisin toimesta ilmoitettu A:lle.

Totean tältä osin, että esitutkintalain 47 §:n mukaan poliisilla ei ole ehdotonta velvollisuutta ilmoittaa tutkinnan keskeyttämisestä ja poliisilla on harkinnan varaa sen suhteen, ilmoitetaanko asiasta. Myöskään ilmoituksen muodosta ei ole säännöksiä. Pidän kuitenkin suotavana, että esitutkintaratkaisusta pääsääntöisesti ilmoitetaan asianosaisille. Käsitykseni mukaan paras menetelmä ilmoittamiselle on päätösjäljennöksen toimittaminen. Vaikka asiaa koskevan lainkohdan mukaan esitutkinnan päättämisestä tai keskeyttämisestä ilmoittamiseen ei ole ehdotonta velvollisuutta, voidaan sitä pitää pääsääntönä. Tästä syystä pidän riittävänä, että kiinnitän rikoskomisario B:n huomiota edellä lausumani.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni näkemykseni esitutkinnan toimittamisessa esitutkinnan tavoitteidenkannalta sekä esitutkinnan keskeyttämisessä huomioon otettavista näkökohdista rikoskomisario B:n sekä Helsingin poliisilaitoksen tietoon lähettämällä jäljennöksen tästä päätöksestäni B:lle sekä poliisilaitoksen poliisipäällikölle.

Muihin toimenpiteisiin kantelukirjoitus ei anna aihetta ja sen liitteet palautetaan ohessa.